

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 23

din 18 ianuarie 2017

**referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor
art. I pct. 14 [referitor la art. 35 alin. (1¹)] și pct. 19 [referitor la art. 46 alin. (4³)]
din Legea privind modificarea și completarea Legii nr. 51/1995
pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat**

Valer Dorneanu	— președinte
Marian Enache	— judecător
Petre Lăzăroiu	— judecător
Mircea Ștefan Minea	— judecător
Daniel Marius Morar	— judecător
Mona-Maria Pivniceru	— judecător
Livia Doina Stanciu	— judecător
Simona-Maya Teodoroiu	— judecător
Varga Attila	— judecător
Benke Károly	— magistrat-asistent-șef

1. Pe rol se află soluținarea obiecției de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii privind modificarea și completarea Legii nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, obiecție formulată de Guvernul României.

2. Obiecția de neconstituționalitate a fost înregistrată la Curtea Constituțională sub nr. 10.324/1 noiembrie 2016 și constituie obiectul Dosarului nr. 2.473A/2016.

3. În motivarea obiecției de neconstituționalitate se arată că ridicarea de obiecte și înscrisuri este legată de aptitudinea de a servi ca mijloc de probă în procesul penal, iar în raport cu natura înscrisurilor exceptate de la această măsură prin dispozițiile art. I pct. 14 din lege nu se relevă incidența normelor privind măsura confiscării speciale, față de cazurile prevăzute de art. 112 din Codul penal. O asemenea excepție este de natură a încălca principiul egalității în fața legii, în condițiile în care aceasta se constituie într-o reglementare specială în materia luării măsurilor asigurătorii și a ridicării de documente. Din moment ce dispozițiile Codului de procedură penală și ale Codului penal reglementează condițiile de luare a măsurilor asigurătorii, ale ridicării de obiecte și înscrisuri (art. 169—171 și art. 249—256 din Codul de procedură penală), precum și a măsurii de siguranță a confiscării (art. 112 și art. 112¹ din Codul penal), apare drept excesivă reglementarea exceptării de la aplicarea dispozițiilor privind ridicarea de înscrisuri care ar putea dovedi săvârșirea unei infracțiuni ori ale celor referitoare la confiscare. Această exceptare generală prevăzută prin norma criticată nu distinge în raport de situația în care persoana care beneficiază de serviciile unui avocat poate fi subiect pasiv al unei infracțiuni săvârșite de acesta, iar scopul pentru care este instituită protecția (și anume confidențialitatea raporturilor avocat-client) nu mai subzistă.

4. În privința art. I pct. 19 din lege, cu referire la introducerea alineatului (4³) în cuprinsul art. 46 din Legea nr. 51/1995, se apreciază că acesta lasă nepedepsită conduita avocatului în cvasitotalitatea situațiilor în care acesta are cunoștință despre săvârșirea unor infracțiuni intenționate. Se arată că în Codul penal este prevăzută și sancționată infracțiunea de nedenunțare, precum și cauzele exoneratoare de răspundere, astfel încât introducerea unor dispoziții speciale pentru avocați

în sensul nedenunțării infracțiunilor de care iau cunoștință în exercitarea profesiei nu se justifică, reglementarea actuală fiind suficient de clară și cuprinzătoare.

5. În continuare, se apreciază că textul criticat exonerează de răspundere fapta avocatului de a nu denunța anumite infracțiuni, precum cele prevăzute de art. 190 și 191 din Codul penal și cele contra securității naționale. Se mai arată că redactarea textului criticat în termeni diferiți de cei utilizați în legea generală aplicabilă materiei nedenunțării unor infracțiuni contravine cerințelor de calitate a legii prevăzute de art. 1 alin. (5) din Constituție.

6. Se apreciază că sunt încălcate prevederile art. 16 din Constituție, întrucât noua opțiune a legiuitorului este una conjuncturală, nu ia în considerare un interes social real și vine în contradicție cu valorile sociale ocrotite prin lege. De asemenea, se arată că, prin crearea unui regim derogatoriu în privința avocaților referitor de la infracțiunea de nedenunțare prevăzută de Codul penal, este stabilit, în mod nejustificat, un regim special și discriminatoriu pentru avocați. În acest sens este invocată Decizia Curții Constituționale nr. 2 din 15 ianuarie 2014.

7. Se arată că textul criticat este contrar art. 54 alin. (2) din Constituție, avocatul fiind considerat un cetățean care exercită o funcție publică.

8. Se consideră că sunt încălcate prevederile art. 1 alin. (3) din Constituție, negându-se obligațiile pe care un stat de drept le are față de cetățenii săi prin favorizarea avocatului în dauna interesului public și a calității actului sau serviciului public pe care statul îl oferă prin intermediul acestora. Mai mult, textul criticat contravine standardului de probitate al profesiei de avocat, potrivit căruia avocatul promovează și apără drepturile, libertățile și interesele legitime ale omului, conform art. 2 alin. (2) din Legea nr. 51/1995.

9. În conformitate cu dispozițiile art. 16 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, obiecția de neconstituționalitate a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, precum și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele lor de vedere.

10. **Avocatul Poporului** apreciază că obiecția de neconstituționalitate este neîntemeiată.

11. În acest sens se arată că relația client-avocat este una de ordin profesional cu un important conținut juridic și de etică profesională, în virtutea căreia avocatului îi revine un rol complex de confident, sfătuitor, apărător și educator al justițiabilului. În această relație, confidențialitatea reprezintă un element fundamental necesar autonomiei profesiei de avocat, cu o dublă semnificație, fiind atât o obligație impusă avocatului, cât și o interdicție impusă oricărui organ sau autorități de a nu putea obliga avocatul la divulgarea secretului profesional. În

acest sens se invocă art. 11 din Legea nr. 51/1995, subliniindu-se că este firesc ca avocatul să păstreze secretul profesional și să fie apărat prin norme legale împotriva unor abuzuri care pot apărea din partea organelor de urmărire penală. Se mai susține că, într-un proces penal, nu avocatul este cel inculpat și judecat pentru săvârșirea unei infracțiuni. În aceste condiții, se consideră că percheziția și/sau sechestrul aplicat în privința unui avocat aduc atingere secretului profesional, pe care se bazează relația de încredere existentă între avocat și clientul acestuia. În plus, se apreciază că, dintr-o perspectivă mai largă, confidențialitatea presupune și un drept al clientului ca avocatul să nu contribuie la propria sa incriminare. Sunt invocate în susținerea celor de mai sus și „Principiile fundamentale privitoare la rolul avocaților”, adoptate în cadrul celui de-al VIII-lea Congres al Națiunilor Unite privind prevenirea criminalității și tratamentul infractorilor, organizat la Havana (27 august—7 septembrie 1990), în special punctele 16 și 22. De asemenea, se invocă jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, respectiv Hotărârea din 25 ianuarie 2000, pronunțată în Cauza *Vinci împotriva Italiei*, și Hotărârea din 27 noiembrie 2007, pronunțată în Cauza *Zagaria împotriva Italiei*.

12. Cu privire la criticile de neconstituționalitate referitoare la principiul legalității și calitatea legii, se arată că normele legale criticate sunt clare, precise și previzibile, cuprinzând suficiente elemente care să permită destinatarului normei legale să își adapteze conduita astfel încât să nu fie încălcată confidențialitatea relației client-avocat. Această relație este esențială într-o societate democratică, fiind în concordanță cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (sunt indicate Hotărârea din 5 ianuarie 2000, pronunțată în Cauza *Beyler împotriva Italiei* și Hotărârea din 8 iulie 2008, pronunțată în Cauza *Fener Rum Patrikligi împotriva Turciei*).

13. În final, se arată că normele legale criticate nu aduc atingere principiului egalității în drepturi, în condițiile în care se aplică tuturor persoanelor prevăzute de ipoteza normei, fără a institui vreo diferențiere, iar celelalte critici de neconstituționalitate nu pot fi reținute.

14. **Președintele Senatului și Președintele Camerei Deputaților** nu au comunicat punctele de vedere asupra obiecției de neconstituționalitate.

15. La termenul de judecată fixat pentru data de 29 noiembrie 2016, Curtea, având în vedere cererea de întrerupere a deliberărilor pentru o mai bună studiere a problemelor ce formează obiectul cauzei, în temeiul dispozițiilor art. 57 și art. 58 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, a amânat pronunțarea pentru data de 18 ianuarie 2017, dată la care a pronunțat prezenta decizie.

CURTEA,

examinând obiecția de neconstituționalitate, punctul de vedere al Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, dispozițiile legii criticate raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

16. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. a) din Constituție, precum și ale art. 1, 10, 15 și 18 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluționeze obiecția de neconstituționalitate.

17. Obiectul controlului de constituționalitate, astfel cum a fost formulat, îl constituie „unele” dispoziții ale Legii privind modificarea și completarea Legii nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat. Analizând motivarea obiecției de neconstituționalitate, Curtea constată că, în realitate, întreaga critică de neconstituționalitate vizează art. I pct. 14 [referitor la

art. 35 alin. (11) din Legea nr. 51/1995] și pct. 19 [referitor la art. 46 alin. (43) din Legea nr. 51/1995], texte asupra cărora Curtea urmează a se pronunța și care au următorul cuprins:

— Art. I pct. 14 [referitor la art. 35 alin. (11) din Legea nr. 51/1995]: „(11) *Sunt exceptate de la măsura ridicării de înscrisuri și de la măsura confiscării:*

a) *înscrierile care conțin comunicări între avocat și clientul său;*

b) *înscrierile care conțin consemnări efectuate de către avocat cu privire la aspecte referitoare la apărarea unui client”;*

— Art. I pct. 19 [referitor la art. 46 alin. (43) din Legea nr. 51/1995]: „(43) *Nu constituie infracțiune fapta avocatului de nedenunțare a unor infracțiuni despre care ia la cunoștință în exercitarea profesiei, cu excepția următoarelor infracțiuni:*

1. *omor, ucidere din culpă sau altă infracțiune care a avut ca urmare moartea unei persoane;*

2. *genocid, infracțiuni contra umanității sau infracțiuni de război contra persoanelor;*

3. *cele prevăzute de art. 32—38 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului, cu modificările și completările ulterioare.*

În toate cazurile, este exonerat de răspundere avocatul care previne săvârșirea infracțiunii sau consecințele acesteia în alt mod decât denunțarea făptuitorului”.

18. În susținerea obiecției de neconstituționalitate sunt invocate prevederile constituționale ale art. 1 alin. (3) privind statul de drept, art. 1 alin. (5) în componenta sa referitoare la calitatea legii, art. 16 alin. (1) privind egalitatea în drepturi și art. 54 alin. (2) referitor la fidelitatea față de țară.

(1) Admisibilitatea obiecției de neconstituționalitate

19. Curtea constată că sesizarea formulată îndeplinește condițiile de admisibilitate prevăzute de art. 146 lit. a) teza întâi din Constituție, atât sub aspectul obiectului său, fiind vorba de o lege adoptată și nepromulgată, cât și al titularului dreptului de sesizare, aceasta fiind semnată de primul-ministru al Guvernului.

(2) Analiza obiecției de neconstituționalitate

(2.1.) Derularea procesului legislativ

20. Propunerea legislativă a fost înregistrată la Senat în calitate de primă Cameră sesizată pe data de 17 decembrie 2014, iar în forma inițiatorului nu erau cuprinse cele două articole criticate ca fiind neconstituționale. Comisia sesizată în fond, respectiv Comisia juridică, de numiri, disciplină, imunități și validări a adoptat, în data de 22 iunie 2015, raportul de admitere a propunerii legislative cu amendamente. Cu această ocazie, au fost introduse două amendamente care interesează cauza de față. Potrivit amendamentului privind art. 35 alin. (11) și (12), „(11) *Sunt exceptate de la măsura ridicării de înscrisuri, a sechestrării sau a confiscării:*

1. *comunicările scrise între client și avocatul său, autorizat legal să refuze oferirea de declarații;*

2. *consemnările efectuate cu privire la comunicările încredințate de către client sau cu privire la alte împrejurări la care se referă dreptul de a refuza depunerea de mărturie;*

3. *alte bunuri, cu privire la care se aplică dreptul de a refuza depunerea de mărturie.*

Nu este admisă ridicarea, sechestrarea sau confiscarea înscrisurilor, a suporturilor de sunet, imagine și date, a imaginilor și a altor reprezentări care se află în posesia avocatului.

Restricțiile privind măsura confiscării nu sunt aplicabile în situația în care probe și indicii temeinice justifică suspiciunea că avocatul ar fi implicat în săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, ori dacă avocatul este implicat în favorizarea infractorului, obstrucționarea justiției sau într-o tăinuire sau dacă

este vorba despre bunuri rezultate în urma săvârșirii unei infracțiuni, care au fost utilizate sau destinate săvârșirii unei infracțiuni sau care provin dintr-o infracțiune.

Restricțiile privind măsura confiscării nu sunt aplicabile în situația în care avocatul contribuie la disimularea provenienței bunurilor obținute ilegal, dacă avocatul ascunde un bun provenit dintr-o infracțiune, disimulează proveniența acestuia sau obstrucționează ori periclitează identificarea provenienței, identificarea, confiscarea, ridicarea sau punerea sub sechestru a unui astfel de bun.

(12) Percheziția sediului profesional al avocatului sau a domiciliului acestuia este condiționată de existența unui mandat de percheziție emis de judecător. Decanul Baroului local (sau reprezentantul acestuia) trebuie să fie prezent pe parcursul întregii proceduri de percheziție derulate la sediul profesional al avocatului.

21. Amendamentul vizând art. 46 alin. (4³) prevedea: „(4³) Avocatul nu răspunde pentru nedenunțarea infracțiunilor planificate de care are cunoștință în exercitarea profesiei cu excepția următoarelor infracțiuni:

1. omor sau ucidere din culpă,
2. genocid, crimă împotriva umanității sau o crimă de război,
3. răpire cu solicitarea unei recompense, luare de ostatici, atac împotriva traficului aerian și naval săvârșit de către o grupare teroristă.

În toate cazurile, este exonerat de răspundere avocatul care previne săvârșirea infracțiunii sau consecințele acesteia în alt mod decât denunțarea faptuitorului.”

22. Pe data de 29 iunie 2015, Senatul, în calitate de primă Cameră sesizată, a adoptat propunerea legislativă (85 de voturi pentru, 41 de voturi împotriva și 2 abțineri).

23. La Camera Deputaților, au fost elaborate 5 (cinci) rapoarte ale Comisiei sesizate în fond — Comisia juridică, de disciplină și imunități. În Raportul acestei comisii din 8 martie 2016, a fost introdus următorul amendament referitor la art. 35 alin. (1¹)—(1³):

„(1¹) Decanul baroului local sau reprezentantul acestuia participă în mod obligatoriu la efectuarea percheziției desfășurate la sediul profesional al avocatului.

(1²) Sunt exceptate de la măsura ridicării de înscrisuri și de la măsura confiscării:

- a) înscrisurile care conțin comunicări între avocat și clientul său;
- b) înscrisurile care conțin consemnări efectuate de către avocat cu privire la aspecte referitoare la apărarea unui client;
- c) înscrisurile, suporturile de sunet, imagine și date încredințate de către un client al său în vederea exercitării apărării.

(1³) Exceptările prevăzute la alin. (1²) nu se aplică în situația în care din probe rezultă suspiciunea rezonabilă că avocatul a comis infracțiuni în exercitarea activităților specifice profesiei.”

24. Amendamentul vizând art. 46 alin. (4³) a prevăzut următoarele:

„(4³) Nu constituie infracțiune fapta avocatului de nedenunțare a unor infracțiuni despre care ia la cunoștință în exercitarea profesiei, cu excepția următoarelor infracțiuni:

1. omor, ucidere din culpă sau altă infracțiune care a avut ca urmare moartea unei persoane;
2. genocid, crimă împotriva umanității sau crime de război;
3. cele prevăzute de art. 32—38 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului, cu modificările și completările ulterioare.

În toate cazurile, este exonerat de răspundere avocatul care previne săvârșirea infracțiunii sau consecințele acesteia în alt mod decât denunțarea faptuitorului.”

25. În Raportul suplimentar al Comisiei sesizate în fond din 4 mai 2016, se ajunge la redactarea actuală a art. 46 alin. (4³). În Raportul suplimentar nr. 2 din 14 iunie 2016 nu au fost operate modificări în privința textelor criticate, iar în raportul suplimentar nr. 4 din 17 octombrie 2016 s-a ajuns la forma criticată a art. 35 alin. (1¹) [după ce în raportul suplimentar nr. 3 din 11 octombrie 2016, aceeași soluție legislativă era cuprinsă în art. 35 alin. (1²)], iar art. 35 alin. (1³) a devenit alin. (1²). Acest ultim alineat a fost eliminat în ședința Plenului Camerei Deputaților din 18 octombrie 2016 (24 de voturi în favoarea amendamentului Comisiei, 30 de voturi împotriva), iar propunerea legislativă a fost adoptată la aceeași dată (237 voturi pentru, zero împotriva).

26. La data de 1 noiembrie 2016, Guvernul a sesizat, în temeiul art. 146 lit. a) teza întâi din Constituție, Curtea Constituțională cu prezenta obiecție de neconstituționalitate.

(2.2.) Modificări legislative preconizate

27. Prin art. I pct. 14 [referitor la art. 35 alin. (1¹)] din lege este urmărită exceptarea de la măsura ridicării de înscrisuri și de la măsura confiscării a înscrisurilor care conțin comunicări între avocat și clientul său și a celor care conțin consemnări efectuate de către avocat cu privire la aspecte referitoare la apărarea unui client. Este de reținut că la dezbaterile din Plenul Camerei Deputaților, astfel cum s-a arătat la paragraful 25 al prezentei decizii, a fost eliminat un text care permitea o derogare de la această excepție, și anume „în situația în care din probe rezultă suspiciunea rezonabilă că avocatul a comis infracțiuni în exercitarea activităților specifice profesiei”.

28. Prin art. I pct. 19 [referitor la art. 46 alin. (4³)] din lege se urmărește limitarea sferei infracțiunilor pe care avocatul este obligat să le denunțe atunci când ia cunoștință de acestea în exercitarea profesiei, așadar, ca urmare a activității de asistență avocațială prestate față de clientul său.

(2.3.) Criticile de neconstituționalitate raportate la art. 16 alin. (1) din Constituție

(2.3.1.) Jurisprudența Curții Constituționale

29. Potrivit jurisprudenței Curții, principiul egalității în drepturi, astfel cum acesta a fost conturat prin Decizia nr. 1 din 8 februarie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 16 martie 1994, și Decizia nr. 755 din 16 decembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 101 din 9 februarie 2015, paragraful 23, presupune instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite. De asemenea, potrivit jurisprudenței constante a Curții Constituționale, situațiile în care se află anumite categorii de persoane trebuie să difere în esență pentru a se justifica deosebirea de tratament juridic, iar această deosebire de tratament trebuie să se bazeze pe un criteriu obiectiv și rațional (a se vedea, în acest sens, cu titlu exemplificativ, Decizia nr. 86 din 27 februarie 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 207 din 31 martie 2003, Decizia nr. 476 din 8 iunie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 599 din 11 iulie 2006, Decizia nr. 573 din 3 mai 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 363 din 25 mai 2011, sau Decizia nr. 366 din 25 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 644 din 2 septembrie 2014, paragraful 55). Așadar, nesocotirea principiului egalității în drepturi are drept consecință neconstituționalitatea privilegiului sau a discriminării care a determinat, din punct de vedere normativ, încălcarea principiului.

30. Curtea a stabilit că discriminarea se bazează pe noțiunea de „excludere de la un drept” (Decizia Curții Constituționale nr. 62 din 21 octombrie 1993, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 49 din 25 februarie 1994), iar remediul constituțional specific, în cazul constatării neconstituționalității

discriminării, îl reprezintă acordarea sau accesul la beneficiul dreptului (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 685 din 28 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 470 din 11 iulie 2012, Decizia nr. 164 din 12 martie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 296 din 23 mai 2013, sau Decizia nr. 681 din 13 noiembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 889 din 8 decembrie 2014). În schimb, *privilegiul* se definește ca un avantaj sau favoare nejustificată acordată unei persoane/categorii de persoane; în acest caz, neconstituționalitatea privilegiului nu echivalează cu acordarea beneficiului acestuia tuturor persoanelor/categoriilor de persoane, ci cu eliminarea sa, respectiv cu eliminarea privilegiului nejustificat acordat. Așadar, sintagma „*fără privilegii și fără discriminări*” din cuprinsul art. 16 alin. (1) din Constituție privește două ipoteze normative distincte, iar incidența uneia sau alteia dintre acestea implică, în mod necesar, sancțiuni de drept constituțional diferite astfel cum s-a arătat mai sus.

(2.3.2.) *Analiza criticilor de neconstituționalitate*

31. Pentru a realiza o analiză completă a criticilor de neconstituționalitate raportate la art. 16 alin. (1) din Constituție, Curtea va avea în vedere actele normative care reglementează relația avocat-client, precum și secretul profesional care caracterizează această relație. Astfel, în conformitate cu art. 29 alin. (1) și art. 36 alin. (1) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 98 din 7 februarie 2011, „*Avocatul înscris în tabloul baroului are dreptul să asiste și să reprezinte orice persoană fizică sau juridică, în temeiul unui contract încheiat în formă scrisă [...]*”, iar „*Contactul dintre avocat și clientul său nu poate fi stânjenit sau controlat, direct sau indirect, de niciun organ al statului*”. De asemenea, „*avocatul este obligat să acorde asistență juridică în cauzele în care a fost desemnat din oficiu sau gratuit de către barou*” (art. 41 din lege). Potrivit art. 11 din aceeași lege, „*Avocatul este dator să păstreze secretul profesional privitor la orice aspect al cauzei care i-a fost încredințată, cu excepția cazurilor prevăzute expres de lege*”.

32. De asemenea, potrivit art. 6 alin. (4) din Statutul profesiei de avocat, aprobat prin Hotărârea Uniunii Naționale a Barourilor din România nr. 64/2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 898 din 19 decembrie 2011: „*(4) Relațiile dintre avocat și clienții săi se bazează pe onestitate, probitate, corectitudine, sinceritate, loialitate și confidențialitate. Drepturile și obligațiile avocatului sunt prevăzute de Lege, prezentul statut, codul deontologic și de contractul de asistență juridică legal încheiat*”. În același sens, conform art. 109 alin. (2) din Statut, „*Activitatea avocatului nu poate fi motivată decât în interesul clientului, apreciat în limitele legii, ale prezentului statut și ale codului deontologic*”; totodată, „*Avocatul este dator să își sfătuiască clientul cu promptitudine, în mod conștiincios, corect și cu diligență*” (art. 111 teza întâi din Statut). Art. 108 alin. (1) din Statut prevede „*Dreptul avocatului de a asista, a reprezenta ori a exercita orice alte activități specifice profesiei se naște din contractul de asistență juridică, încheiat în formă scrisă între avocat și client ori mandatul acestuia*”, iar art. 113 „*Avocatul este confidențial clientului în legătură cu cazul încredințat. Confidențialitatea și secretul profesional garantează încrederea în avocat și constituie obligații fundamentale ale avocatului*”.

33. Prin urmare, în virtutea contractului de asistență juridică se nasc drepturi și obligații specifice profesiei de avocat (Decizia nr. 1.210 din 5 octombrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 801 din 30 noiembrie 2010), în considerarea rolului esențial al avocatului de apărător al drepturilor și intereselor justițiabililor (Decizia nr. 472 din 28 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 573

din 28 iulie 2016, paragraful 28), drept pentru care relația dintre aceștia trebuie să fie caracterizată prin încredere (a se vedea, în acest sens, și Decizia nr. 1.519 din 15 noiembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 67 din 27 ianuarie 2012, sau Decizia nr. 136 din 10 martie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 293 din 18 aprilie 2016, paragraful 23). În acest context, Curtea a subliniat că „o apărare eficientă nu poate fi realizată decât dacă între parte și avocatul care îi reprezintă interesele există o relație bazată pe încredere deplină, având în vedere faptul că partea urmează să îi încredințeze avocatului informații de natură personală, pe baza cărora acesta va construi o apărare adecvată” (a se vedea Decizia nr. 1.519 din 15 noiembrie 2011, precitată).

34. Cu privire la relația client-avocat, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a dezvoltat o bogată jurisprudență din care transpare caracterul privilegiat și necesitatea reglementării unor garanții suplimentare de protecție a acesteia. În acest sens, Curtea de la Strasbourg a statuat că percheziția dispusă cu privire la un cabinet de avocat (avocat care nu era bănuț de nicio faptă penală) nu a fost însoțită de remedii împotriva ingerințelor în secretul profesional, precum, spre exemplu, interdicția de a ridica documente care intră sub privilegiul avocat-client sau supravegherea activității de percheziție de un observator independent capabil să identifice, independent de echipa de investigare, documentele care erau acoperite de privilegiul profesional. Inspectarea și confiscarea materialelor acoperite de secretul profesional reprezintă o ingerință disproporționată asupra secretului corespondenței. Curtea a reamintit că o atingere adusă secretului profesional (al avocatului) poate avea repercusiuni asupra bunei administrări a justiției și automat asupra art. 6 din Convenție (Hotărârea din 7 iunie 2007, pronunțată în Cauza *Smirnov împotriva Rusiei*, paragrafele 46 și 48, și, în același sens, referitor la privilegiul avocat-client, a se vedea și Decizia de inadmisibilitate din 19 septembrie 2002, pronunțată în Cauza *Tamosius împotriva Regatului Unit* sau Hotărârea din 22 octombrie 2015, pronunțată în Cauza *Annagi Hajibeyli împotriva Azerbaidjan*, paragraful 69 și următoarele).

35. Caracterul privilegiat al relației client-avocat decurge din art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, care protejează confidențialitatea comunicărilor cu caracter privat, indiferent de conținutul și forma acestora (Hotărârea din 6 decembrie 2012, pronunțată în Cauza *Michaud împotriva Franței*, paragraful 90). Prin urmare, obligația de raportare a unei operațiuni suspecte instituite în sarcina avocaților, din moment ce constrânge la furnizarea către o autoritate administrativă de informații referitoare la o altă persoană, pe care le dețin prin natura schimburilor pe le-au avut cu ea, constituie o ingerință în dreptul lor la respectarea corespondenței (paragraful 91). Curtea a remarcat că, indiferent de finalitatea sa, corespondența dintre avocat și client beneficiază de un statut privilegiat în ceea ce privește confidențialitatea, indiferent de formele schimburilor realizate între avocați și clienți. Se acordă o mare importanță riscului de alterare a secretului profesional al avocaților, deoarece acesta poate avea repercusiuni asupra bunei administrări a justiției în condițiile în care secretul profesional este la baza relației de încredere dintre avocat și client (paragraful 117). Curtea a subliniat că art. 8 din Convenție protejează confidențialitatea corespondenței dintre indivizi, dar acordă o protecție sporită schimburilor dintre avocați și clienți. Acest lucru se justifică prin faptul că avocații au o misiune fundamentală într-o societate democratică: apărarea justițiabililor. Or, un avocat nu poate îndeplini această misiune fundamentală dacă nu este în măsură

să garanteze celor cărora le asigură apărarea că schimburile lor rămân confidentiale. Relația de încredere dintre ei, indispensabilă îndeplinirii acestei misiuni, intră astfel în joc. De aceasta depinde, de asemenea, în mod indirect, dar necesar, și respectarea dreptului justițiabilului la un proces echitabil, mai ales în ceea ce privește dreptul oricărui „acuzat” de a nu contribui la propria incriminare [(paragraful 118); a se vedea și Hotărârea din 23 aprilie 2015, pronunțată în Cauza *François împotriva Franței*, paragraful 51, în care Curtea, de asemenea, reamintește că statutul specific al avocaților îi plasează într-o poziție centrală în administrarea justiției, în calitate de intermediari între justițiabili și instanțele de judecată; aceștia joacă un rol-cheie în asigurarea încrederii publicului în activitatea instanțelor, aspect fundamental într-o democrație și într-un stat de drept]. Prin urmare, secretul profesional al avocaților — care presupune înainte de toate o serie de obligații în sarcina lor — este în mod special protejat de art. 8 din Convenție (paragraful 119).

36. Secretul profesional al avocaților nu este intangibil, iar Curtea a constatat că acesta poate fi limitat, spre exemplu, atunci când intră în conflict cu dreptul la libertatea de exprimare a avocatului (paragraful 123; a se vedea și Hotărârea din 16 iunie 2016, pronunțată în Cauza *Versini-Campinchi și Crasnianski împotriva Franței*, paragraful 77). Importanța acestuia trebuie pusă în balanță cu cea pe care statele membre o dau luptei împotriva spălării banilor proveniți din activități ilicite, susceptibili a servi finanțării unor activități infracționale, în special în domeniul traficului de stupefiante sau a terorismului internațional (paragraful 123). Obligația avocaților de raportare a suspiciunilor referitoare la săvârșirea unor infracțiuni anume determinate nu contravine în sine textului convențional dacă aceasta este reglementată în mod corespunzător, în cazuri limitativ prevăzute, și nu atinge esența însăși a misiunii de apărare (paragrafele 127—132), iar Curtea nu poate invalida alegerea unui stat sau a unui grup de state de a impune prevederi represive în cadrul unui mecanism specific de prevenire (paragraful 124).

37. În privința interceptării convorbirilor client-avocat, Curtea a statuat că, în mod excepțional, secretul profesional al avocaților, care se bazează pe dreptul la apărare al clientului, nu constituie un obstacol în calea transcrierii unei conversații dintre un avocat și clientul său în cadrul interceptării obișnuite a liniei telefonice a celui de-al doilea dacă conținutul acesteia este de natură să ducă la prezumpția participării avocatului însuși la o infracțiune și în măsura în care această transcriere nu afectează dreptul la apărare al clientului. Cu alte cuvinte, Curtea admite că, fiind enunțată atât de restrictiv, această excepție de la principiul confidențialității conversațiilor dintre avocat și clientul său conține o garanție adecvată și suficientă împotriva abuzurilor (Hotărârea din 16 iunie 2016, pronunțată în Cauza *Versini-Campinchi și Crasnianski împotriva Franței*, paragraful 79). Curtea a apreciat că ceea ce este important în primul rând în acest context este ca dreptul la apărare al clientului să nu fie afectat, iar transcrierile astfel realizate să nu fie utilizate împotriva acestuia în procedura la care este supus (paragraful 80). Puterea conferită judecătorului de instrucție de a dispune interceptarea, înregistrarea și transcrierea corespondențelor telefonice „era limitată de respectarea dreptului la apărare care guvernează în special confidențialitatea corespondențelor dintre persoana pusă sub urmărire și avocatul pe care l-a desemnat” și „că o conversație telefonică care are loc între cei doi nu poate fi transcrisă și depusă la dosar decât dacă conținutul și natura sa sunt în măsură să ducă la prezumpția participării avocatului respectiv la o infracțiune”. Cu alte cuvinte, transcrierea unei conversații

dintre un avocat și clientul său nu poate fi reținută în acuzarea clientului pus sub urmărire; ea poate totuși să fie reținută în acuzarea avocatului dacă relevă o infracțiune din partea acestuia (paragraful 81).

38. Având în vedere cele anterior expuse, Curtea reține că art. 1 pct. 14 [referitor la art. 35 alin. (1¹)] din lege, aplicabil numai în materie penală, constituie o expresie a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului în ceea ce privește relația client-avocat. Activitatea de asistență juridică prestată de avocat presupune o relație de încredere între acesta și client, ce are la bază secretul profesional, paradigmă în care confidențialitatea joacă un rol primordial. Secretul profesional decurge din dreptul de apărare al clientului, care, la rândul său, este o garanție a dreptului la un proces echitabil. Corespondența realizată între aceștia contribuie, în mod esențial, la realizarea apărării clientului, fiind, așadar, un element intrinsec al dreptului fundamental la apărare, consacrat de art. 24 din Constituție; de aceea, relația avocat-client este calificată drept una privilegiată. Prin urmare, analiza instanței constituționale trebuie să aibă drept premisă statutul privilegiat al corespondenței avocat-client, aceasta beneficiind, în consecință, și de un tratament juridic specific, fără a se putea pune semnul egalității între aceasta și corespondența obișnuită între indivizi. Astfel, statul trebuie să reglementeze un cadru normativ apt de natură să asigure o protecție suplimentară acestui tip de corespondență. În acest sens, art. 35 din Legea nr. 51/1995 prevede că „(1) Pentru asigurarea secretului profesional, actele și lucrările cu caracter profesional aflate asupra avocatului sau în cabinetul său sunt inviolabile. Percheziționarea avocatului, a domiciliului ori a cabinetului său sau ridicarea de înscrisuri și bunuri nu poate fi făcută decât de procuror, în baza unui mandat emis în condițiile legii.

(2) Nu vor putea fi ascultate și înregistrate, cu niciun fel de mijloace tehnice, convorbirile telefonice ale avocatului și nici nu va putea fi interceptată și înregistrată corespondența sa cu caracter profesional, decât în condițiile și cu procedura prevăzute de lege”.

39. Completarea adusă prin dispozițiile legale criticate art. 35 din Legea nr. 51/1995 cu un nou alineat nu face altceva decât să specifice actele realizate în executarea activității de asistență juridică depuse de avocat care sunt excluse de la măsura ridicării de înscrisuri, efectuată cu ocazia unei percheziții (art. 156—168 din Codul de procedură penală) sau a unei ridicări silite de documente (art. 169—171 din Codul de procedură penală), și de la cea a confiscării (art. 112 din Codul penal). Practic, principala critică de neconstituționalitate nu vizează noul text introdus, ci lipsa unei excepții de la aceasta, mai exact textul care a fost eliminat, astfel cum s-a arătat la paragraful 25 al prezentei decizii, în ședința de Plen a Camerei Deputaților din 18 octombrie 2016, respectiv „(13) Excepțiile prevăzute la alin. (12) nu se aplică în situația în care din probe rezultă suspiciunea rezonabilă că avocatul a comis infracțiuni în exercitarea activităților specifice profesiei”. Din eliminarea acestui text, autorul obiecției de neconstituționalitate deduce faptul că avocații, atunci când ei înșiși sunt subiecți activi — participanți — la săvârșirea unor infracțiuni sub cupola relației de încredere și confidențialitate care caracterizează relația avocat-client, nu ar putea fi supuși măsurii ridicării de înscrisuri/confiscării acestora.

40. În realitate, aspectul învederat nu se constituie într-o cauză de exceptare a avocaților de la măsurile menționate atunci când aceștia participă la săvârșirea unei infracțiuni; în acest caz, ipoteza enunțată transcende secretul profesional avocat-client și intră într-o altă sferă, respectiv cea a răspunderii penale a avocatului pentru fapta sa proprie, cu aplicarea

regulilor Codului de procedură penală. A accepta ideea conform căreia trebuia să se prevadă o excepție de la prevederile normative ale noului text de lege pentru ca în acest caz să se poată ridica înscrisuri/realiza confiscări este discutabilă și din punct de vedere al tehnicii legislative, întrucât ar dubla textul deja existent, care la art. 35 alin. (1) prevede posibilitatea ridicării de înscrisuri de la domiciliul sau cabinetul avocatului „*de procuror, în baza unui mandat emis în condițiile legii*”. Prin urmare, noua dispoziție legală nu poate fi interpretată decât în sensul că nu pot fi ridicate înscrisurile care sunt realizate pentru apărarea clientului în fața autorităților administrative, organelor de urmărire penală sau instanțelor judecătorești, așadar, pentru asistarea/reprezentarea clientului, iar nu și cele care sunt realizate în concretizarea unei rezoluțiuni infracționale proprii a avocatului. Sub acest aspect, tratamentul juridic al avocaților este cel prescris de normele Codului penal, în speță art. 112, respectiv măsura de siguranță a confiscării speciale cu aplicarea art. 404 alin. (4) lit. d) sau art. 549¹ din Codul de procedură penală, după caz, și, respectiv, art. 156—168 sau art. 169—171 din Codul de procedură penală, după caz. De asemenea, Curtea precizează că, potrivit art. 306 alin. (6) din Codul de procedură penală, „*Secretul bancar și cel profesional, cu excepția secretului profesional al avocatului, nu sunt opozabile procurorului, după începerea urmăririi penale*”. Cu alte cuvinte, soluția legislativă criticată este mai degrabă o explicitare la nivel procedural a secretului profesional al avocatului.

41. Așadar, garanțiile specifice, precum cea analizată, care însoțesc relația privilegiată client-avocat nu se aplică dacă avocatul săvârșește el însuși fapte penale. Relația privilegiată client-avocat subzistă în toate condițiile și circumstanțele, iar săvârșirea unor fapte penale de către avocat excedează acestei relații, ipoteză în care urmează a se aplica normele de drept comun în materie.

42. Relația privilegiată de protecție a înscrisurilor aflate în posesia sau întocmite de avocați vizează numai acele înscrisuri care se referă la apărarea clientului (relatări scrise sau verbale — consemnate de avocat — ale clientului referitoare la situația de fapt, documente predate de către client avocatului în vederea apărării, sugestii cu privire la modul în care trebuie realizată apărarea formalizate într-un înscris, însemnări/sfaturi formalizate într-un înscris al avocatului, acte preparatorii și premergătoare pentru pregătirea apărării de către avocat etc.). Aceste înscrisuri nu pot fi ridicate/confiscate și nici nu pot, în temeiul art. 21 alin. (3) din Constituție, contribui la acuzarea clientului, având în vedere dreptul oricărui „acuzat” de a nu contribui la propria incriminare (a se vedea și Decizia nr. 236 din 19 aprilie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 426 din 7 iunie 2016, paragraful 55). Fără a constitui o excepție, ci o aplicare generală a normelor penale și procesual penale de drept comun, în măsura în care avocatul devine el însuși participant la comiterea unei infracțiuni (indiferent de forma de participare), înscrisurile respective nu mai sunt întocmite pentru apărarea clientului, ci denotă, ele însele, o rezoluțiune infracțională proprie.

43. Prin urmare, cele anterior arătate cu privire la calitatea de subiect activ al infracțiunii a avocatului nu pot fi subsumate unei excepții de la secretul profesional existent între avocat și client, ci unei situații distincte care este reglementată de Codul penal și de Codul de procedură penală. Probele obținute cu încălcarea normei legale criticate nu pot fi folosite în procesul penal; astfel, devin incidente prevederile art. 102 alin. (2) din Codul de procedură penală, potrivit cărora „*Probele obținute în mod nelegal nu pot fi folosite în procesul penal*”. Încălcarea actului efectuat contrar dispoziției legale contestate determină nulitatea relativă a acestuia (art. 282 din Codul de procedură penală).

Nulitatea relativă se invocă în cursul sau imediat după efectuarea actului ori cel mai târziu până la închiderea procedurii de cameră preliminară, dacă încălcarea a intervenit în cursul urmăririi penale sau în această procedură; până la primul termen de judecată cu procedura legal îndeplinită, dacă încălcarea a intervenit în cursul urmăririi penale, când instanța a fost sesizată cu un acord de recunoaștere a vinovăției; până la următorul termen de judecată cu procedura completă, dacă încălcarea a intervenit în cursul judecății [art. 282 alin. (3) și (4) din Codul de procedură penală].

44. De altfel, în sensul celor expuse este și art. I pct. 15 [cu referire la art. 35 alin. (3) teza întâi și a doua din Legea nr. 51/1995], potrivit căruia „*Raportul dintre avocat și persoana pe care o asistă sau o reprezintă nu poate forma obiectul supravegherii tehnice decât dacă există date că avocatul săvârșește ori pregătește săvârșirea unei infracțiuni dintre cele prevăzute în art. 139 alin. (2) din Codul de procedură penală. Dacă pe parcursul sau după executarea măsurii rezulta că activitățile de supraveghere tehnică au vizat și raporturile dintre avocat și suspectul ori inculpatul pe care acesta îl apără, probele obținute nu pot fi folosite în cadrul niciunui proces penal, urmând a fi distruse, de îndată, de către procuror*”. În acest text era nevoie de o asemenea reglementare pentru că dacă s-ar fi prevăzut o exceptare totală a supravegherii tehnice a convorbirilor dintre avocat și client, ar fi fost limitate prevederile Codului de procedură penală în privința sferei de cuprindere a metodelor speciale de cercetare și supraveghere în sensul că nu putea fi folosit ca mijloc de probă procesul-verbal întocmit pentru activitatea de supraveghere tehnică ce ar fi vizat comunicările dintre avocat și client și care nu ar fi fost în legătură cu dreptul la apărare al clientului, vizând activitatea infracțională a avocatului. În schimb, probele obținute în această modalitate și care vizează raporturile avocat-client subsumate activității de asistență juridică nu pot fi folosite în procesul penal.

45. Având în vedere cele de mai sus, Curtea nu poate reține critica autorului obiecției de neconstituționalitate cu privire la existența unei inegalități de tratament juridic între avocați — ca subiecți activi ai unor infracțiuni — și ceilalți cetățeni, din moment ce și avocații sunt supuși normelor penale și procesual penale de drept comun. Desigur, ei nu se află în aceeași situație juridică atunci când realizează/dețin înscrisuri în considerarea executării activităților de asistență juridică și, în acest caz, ținând cont de dreptul la apărare al clientului, garanție a dreptului la un proces echitabil, aceste înscrisuri beneficiază de un tratament juridic distinct. Prin urmare, Curtea reține că art. I pct. 14 [referitor la art. 35 alin. (11)] din lege nu încalcă prevederile art. 16 alin. (1) din Constituție.

46. În ceea ce privește dispozițiile art. I pct. 19 [referitor la art. 46 alin. (43)] din lege, Curtea constată că acestea vizează aplicarea unui tratament diferit avocatului în privința răspunderii sale penale raportat la infracțiunea de nedenunțare atunci când, în executarea activităților de asistență juridică, ia cunoștință de săvârșirea unor infracțiuni. Astfel, se arată că avocatului ar trebui să i se aplice același tratament juridic precum oricărui alt cetățean sau funcționar public, respectiv art. 266, 267 și 410 din Codul penal. Din cele de mai sus, Curtea reține că subiect activ al infracțiunilor prevăzute de dispozițiile art. 266 și 410 din Codul penal poate fi orice persoană, legea penală necondiționând incidența acestora de existența vreunei calități speciale; în schimb, în privința art. 267 din Codul penal, legea penală impune cerința ca persoana respectivă să dețină calitatea de funcționar public. Or, în sensul autonom al legii penale (art. 175 din Codul penal), Curtea reține că avocatul nu este funcționar public decât atunci când atestă identitatea părților, a conținutului sau datei unui act, potrivit art. 39 alin. (1) din Legea nr. 51/1995,

astfel încât critica de neconstituționalitate referitoare la eventuala exceptare a avocaților de răspunderea penală pentru infracțiunea prevăzută de art. 267 din Codul penal se va analiza numai prin raportare la aceste atribuțiuni specifice ale avocaților.

47. Analizând critica de neconstituționalitate, Curtea constată că avocatul, atunci când ia cunoștință de comiterea unor infracțiuni în afara activităților de asistență juridică sau cu depășirea conținutului acestora, are aceeași răspundere penală în privința nedenunțării precum orice altă persoană. În schimb, atunci când ia cunoștință de comiterea unor infracțiuni în limitele și în executarea activității de asistență avocațială, urmează ca tratamentul juridic al acestuia să fie diferențiat față de cel al celorlalte persoane pentru că se află sub puterea relației de încredere, caracterizată prin confidențialitate, dată de către clientul său. O obligație generală a avocatului de a denunța orice infracțiune în condițiile dreptului comun ar zădărnici dreptul la apărare al clientului, pentru că în relația dintre cei doi va interveni o stare de teamă, lipsă de sinceritate și neîncredere, un sentiment de nesiguranță din partea clientului, colaborarea devenind una parțială, inefficientă și formală. Prin urmare, Curtea reține că, în realitate, textul legal criticat reprezintă în sine o ingerință în relația de încredere ce trebuie să caracterizeze raporturile dintre avocat și client, dar care nu poate fi nici ea absolută. De aceea, legiuitorul, în vederea apărării valorilor și principiilor constituționale, precum și a drepturilor și libertăților fundamentale, poate reglementa unele limitări implicite ale relației privilegiate avocat-client, relație care vizează dispozițiile constituționale ale art. 24 privind dreptul la apărare, art. 26 privind viața privată sau art. 28 privind secretul corespondenței. Soluția legislativă criticată, constând în reglementarea răspunderii penale a avocatului în privința infracțiunii de nedenunțare și limitarea relației privilegiate avocat-client, urmărește un scop legitim, și anume: protejarea dreptului la viață (infracțiuni contra vieții) și a sferei largi de drepturi și libertăți fundamentale ce pot fi afectate în mod individual sau colectiv, după caz, prin săvârșirea infracțiunilor de genocid și contra umanității sau a infracțiunii de război contra persoanelor, precum și combaterea terorismului, flagel care poate viza o multitudine de drepturi și libertăți fundamentale. Mijlocul folosit, respectiv incriminarea penală pentru atingerea acestuia, este adecvat, capabil să ducă la îndeplinirea scopului; necesar, dozarea realizată de legiuitor în privința intervenției etatice se limitează doar la infracțiunile contra vieții și a celor de terorism; și proporțional, în sensul că această relație privilegiată este limitată numai în privința unor infracțiuni de o anumită gravitate, a căror reprimare constituie un obiectiv major al statului de drept, iar conduita astfel impusă nu afectează încrederea clientului în actul de asistență/reprezentare juridică realizat de avocat, realizându-se, astfel, un just echilibru între interesul general al societății și cel individual al clientului sau avocatului.

48. Curtea reține că autorul obiecției de neconstituționalitate critică faptul că, prin limitarea sferei răspunderii penale a avocatului pentru fapta de nedenunțare atunci când execută activități de asistență juridică numai la infracțiunile acolo enumerate, se ajunge ca alte infracțiuni să nu poată fi cunoscute/urmărite. Într-adevăr, legiuitorul a fixat un standard ridicat pentru protecția secretului profesional ce trebuie să caracterizeze activitățile de asistență juridică realizate de avocat și a dat posibilitatea clientului să aibă o relație deschisă cu avocatul, fără teama de a se expune la alte acuzații în materie penală ca urmare a obligației avocatului de a-l denunța. Limitarea răspunderii penale a avocatului cu privire la nedenunțare numai la infracțiunile descrise în ipoteza normei juridice supuse controlului de constituționalitate, nu și celor care aduc atingere securității naționale (art. 410 din Codul penal), se

datorează caracterului obiectiv al primei tipologii de infracțiuni, în timp ce cea de-a doua este una în care intervin elemente de apreciere.

49. Prin urmare, Curtea constată că sintagma „*în exercitarea profesiei*” din cuprinsul textului criticat, pe de o parte, se referă la executarea misiunii de apărare încredințate avocatului de către clientul său, adică se află în relație directă cu dreptul la apărare, parte a unui proces echitabil, iar, pe de altă parte, are în vedere și respectarea dreptului clientului de a nu se autoincrimina atunci când este parte într-un contract de asistență juridică ce nu implică asistare și reprezentare (spre exemplu, consultații și cereri cu caracter juridic, activități fiduciare sau activități de stabilire temporară a sediului unor societăți comerciale și înregistrarea acestora, în numele și pe seama clientului, a părților de interes, a părților sociale sau a acțiunilor societăților astfel înregistrate). În caz contrar, s-ar ajunge la o autoincriminare a clientului prin denunțul formulat de avocat, într-o fază preprocesuală, aspect inadmisibil din perspectiva art. 21 alin. (3) din Constituție; or, contractul de asistență juridică încheiat chiar pentru activități ce nu implică asistare și reprezentare nu poate el însuși să constituie o premisă pentru autoincriminarea clientului.

50. Cu privire la acest din urmă aspect, Curtea reține că, prin Hotărârea din 6 decembrie 2012, pronunțată în Cauza *Michaud împotriva Franței*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că obligația de raportare a suspiciunilor privind infracțiuni ce țin de spălarea banilor privește activități îndepărtate de misiunea de apărare încredințată avocaților, similare celor efectuate de către alți profesioniști supuși acestor obligații (paragraful 127). Cu alte cuvinte, deși activitatea avocatului vizează contractul de asistență juridică, dacă acesta are suspiciuni cu privire la săvârșirea unei infracțiuni de spălare de bani este nevoit să sesizeze decanul Baroului. Astfel, este de observat că în această cauză nu se punea problema apărării clientului în fața unor autorități, ci reprezentarea/asistarea juridică a clientului în susținerea activității acestuia ca profesionist. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a acceptat această ingerință în dreptul la respectarea corespondenței, însă nimic nu împiedică statele parte la Convenție să stabilească un standard de protecție mai ridicat a dreptului la respectarea corespondenței (în acest sens art. 53 din Convenție prevede că „*Nicio dispoziție din prezenta Convenție nu va fi interpretată ca limitând sau aducând atingere drepturilor omului și libertăților fundamentale care ar putea fi recunoscute conform legilor oricărei părți contractante sau oricărei alte convenții la care această parte contractantă este parte*”), precum soluția legislativă criticată.

51. Curtea reține că, în executarea activităților de asistență juridică, avocatul nu poate avea el însuși o atitudine activă, de determinare a clientului în a săvârși/încheia anumite acte/săvârși anumite fapte, el doar îl asistă/reprezintă/sfătuiește. În caz contrar, activitatea avocatului ar transgresa relația de asistență juridică pe care o are cu clientul său și, dacă este contrară normelor penale, va fi apreciată ca atare în funcție de participația sa penală. Totodată, Curtea constată că nimic nu împiedică organele de urmărire penală să fie sesizate potrivit art. 288 alin. (1) din Codul de procedură penală, prin plângere, denunț realizat de o altă persoană decât avocatul, prin actele încheiate de alte organe de constatare prevăzute de lege sau din oficiu.

52. În schimb, în situația în care avocatul atestă identitatea părților, a conținutului sau a datei unui act, acesta nu acționează în baza acelei relații de încredere avocat-client (a se vedea paragrafele 46 și 49 ale prezentei decizii), fiind, în acest caz, asimilat funcționarului public, astfel că, prin ipoteză, nu se aplică

norma legală supusă controlului de constituționalitate, ci sunt incidente prevederile art. 267 din Codul penal — *Omisivitatea sesizării*. În caz contrar, persoane aflate în situații similare ar beneficia de un tratament juridic diferențiat (a se vedea, în privința regimului juridic aplicabil funcționarilor publici în sens civil sau notarilor publici, Decizia nr. 582 din 20 iulie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 731 din 21 septembrie 2016, paragraful 23). Mai mult, în această ipoteză, nefiind în discuție relația de încredere avocat-client, devin aplicabile și prevederile art. 266 sau art. 410 din Codul penal.

53. Curtea Constituțională a statuat în mod constant în jurisprudența sa că nu are competența de a se implica în domeniul legiferării și al politicii penale a statului, orice atitudine contrară constituind o imixtiune în competența altor autorități constituționale (Decizia nr. 629 din 4 noiembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 932 din 21 decembrie 2014, paragraful 23). Legiuitorul are competența de a incrimina fapte care prezintă o amenințare la adresa valorilor sociale ocrotite prin textul Constituției, expresie a caracterului de stat de drept și democratic, sau dezincrimina infracțiuni atunci când nu se mai justifică necesitatea folosirii mijloacelor penale, însă, este evident că marja de apreciere a acestuia nu este una absolută (a se vedea și Decizia nr. 619 din 11 octombrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 6 din 4 ianuarie 2017, paragraful 44). De aceea, Curtea subliniază permanent în deciziile sale faptul că „incriminarea/ dezincriminarea unor fapte ori reconfigurarea elementelor constitutive ale unei infracțiuni țin de marja de apreciere a legiuitorului, marjă care nu este absolută, ea fiind limitată de principiile, valorile și exigențele constituționale” (Decizia nr. 683 din 19 noiembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 47 din 20 ianuarie 2015, paragraful 16). Or, în cauză, astfel cum s-a arătat, legiuitorul a configurat dispoziția normativă criticată cu respectarea exigențelor constituționale incidente [art. 16 alin. (1), art. 21 alin. (3), art. 22, 24, 26, 28, 30 sau 45 din Constituție], plasându-se în marja sa de apreciere în structurarea normelor penale.

54. Prin urmare, din cele de mai sus rezultă că avocații numai atunci când realizează activități specifice de asistență juridică nu sunt în aceeași situație juridică cu celelalte persoane în privința răspunderii penale pentru fapta de nedenunțare, astfel încât legiuitorul are competența constituțională să stabilească un regim specific răspunderii penale a acestora

pentru fapta de nedenunțare. De aceea, art. I pct. 19 [referitor la art. 46 alin. (4³)] din legea criticată nu încalcă art. 16 alin. (1) din Constituție.

(2.4.) *Criticile de neconstituționalitate raportate la art. 1 alin. (3) și (5) și art. 54 alin. (2) din Constituție*

55. Cu privire la invocarea art. 54 alin. (2) din Constituție în susținerea obiecției de neconstituționalitate, Curtea observă că, prin Decizia nr. 226 din 3 iulie 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 605 din 26 septembrie 2001, a statuat că „fidelitatea față de țară apare ca o obligație esențială ce rezultă din raportul de cetățenie, raport definitoriu în condiționarea de către legiuitor a accesului la anumite funcții sau demnități publice”. Prin urmare, art. 54 alin. (2) din Constituție nu are incidență în cauză, întrucât avocații prestează un serviciu public, fără a ocupa o funcție publică, din moment ce profesia de avocat este o profesie liberală și independentă (a se vedea Decizia nr. 45 din 2 mai 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 90 din 12 mai 1995). În acest sens, Curtea a mai statuat că, în concepția legiuitorului, avocatura este un serviciu public, care este organizat și funcționează pe baza unei legi speciale, iar profesia de avocat este exercitată de un corp profesional selectat, care funcționează după reguli stabilite de lege. Această opțiune a legiuitorului nu poate fi considerată ca fiind neconstituțională, având în vedere că scopul ei este asigurarea unei asistențe juridice calificate din moment ce accesul la profesia de avocat este condiționat de satisfacerea anumitor cerințe, în special de pregătire profesională și de moralitate (a se vedea Decizia nr. 391 din 14 octombrie 1997, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 143 din 8 aprilie 1998, Decizia nr. 44 din 4 februarie 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 161 din 13 martie 2003, Decizia nr. 195 din 27 aprilie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 532 din 14 iunie 2003, sau Decizia nr. 472 din 28 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 573 din 28 iulie 2016, paragraful 23).

56. Curtea constată că textele legale criticate nu contravin nici art. 1 alin. (3) din Constituție, fiind, din contră, o garanție a statului de drept în care persoanele beneficiază de dreptul la un proces echitabil, dreptul la apărare, libertate de exprimare și libertate economică. De asemenea, nici art. 1 alin. (5) din Constituție nu este încălcat, normele juridice supuse controlului de constituționalitate fiind clare, precise și previzibile.

57. Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 146 lit. a) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, precum și al art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 alin. (1) și al art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, obiecția de neconstituționalitate și constată că dispozițiile art. I pct. 14 [referitor la art. 35 alin. (11)] și pct. 19 [referitor la art. 46 alin. (4³)] din Legea privind modificarea și completarea Legii nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Președintelui României și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 18 ianuarie 2017.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE
prof. univ. dr. **VALER DORNEANU**

Magistrat-asistent-șef,
Benke Károly